

УДК 351.85:379:85

Чичкалюк Т.О.

кандидат економічних наук,
викладач кафедри економіки і землекористування
Чорноморського державного університету імені Петра Могили

ВДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ РЕКРЕАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ РЕГІОНУ

IMPROVING MANAGEMENT OF RECREATIONAL POTENTIAL OF THE REGION

АНОТАЦІЯ

У статті визначено шляхи вдосконалення управління розвитком рекреаційних територій. Запропоновано модель ефективного механізму реалізації плану комплексного розвитку рекреаційних територій та формування регіонального ринку туристсько-рекреаційних послуг. Окреслено систему механізмів державного, ринкового, нормативно-правового регулювання на основі використання інституціональних інструментів регулювання процесів розвитку рекреаційних територій і туристсько-рекреаційної сфери.

Ключові слова: управління та розвиток рекреаційних територій, модель ефективного механізму, державне регулювання, ринкове регулювання.

АННОТАЦІЯ

В статье определены пути совершенствования управления и развития рекреационных территорий. Предложена модель эффективного механизма реализации плана комплексного развития рекреационных территорий и формирования регионального рынка туристско-рекреационных услуг. Определена система механизмов государственного, рыночного, нормативно-правового регулирования на основе использования институциональных инструментов регулирования процессов развития рекреационных территорий и туристско-рекреационной сферы.

Ключевые слова: управление и развитие рекреационных территорий, модель эффективного механизма, государственное регулирование, рыночное регулирование.

ANNOTATION

The article defines ways to improve management and development of recreational areas. The author determines the model of an effective mechanism for the implementation of a plan for development of recreational areas and the formation of a regional market of spa services, as a system of mechanisms of state and market regulation through the use of institutional regulatory tools to ensure the legal regulation of developmental processes in recreational areas.

Keywords: management and development of recreational areas, model of an effective mechanism, government regulation, market regulation.

Постановка проблеми. Природний, історико-культурний і інфраструктурний потенціал Українського Причорномор'я як основа об'ємного туристично-рекреаційного комплексу надають можливості і створюють передумови до стійкого соціально-економічного розвитку макрорегіону. Маючи мультиплікативний ефект, туризм в цілому здатний створити передумови для економічного підйому регіону, через збільшення зайнятості населення, і більш повного задоволення потреби громадян у відпочинку.

Сьогодні рекреація є однією із високоприбуткових галузей економіки, що динамічно розвивається, та одним з найважливіших факторів

соціально-економічного розвитку території. У зв'язку з цим на період до 2015 року в Україні передбачалося розширення земель рекреаційного призначення на 7,4 тис. га, або на 6,9%. Загалом, їх площа на цей період становитиме 114,3 тис. га. [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У вітчизняній науці проблеми вдосконалення управління регіонального розвитку рекреаційного комплексу знайшли широке висвітлення в працях С.Ю. Цюхля, В.А. Василенко, Б. Фіногеева, А.М. Бузні, А.С. Татаринцева і низки інших дослідників. Разом з тим низка специфічних регіональних проблем розвитку рекреаційного потенціалу опинилися за рамками предмета наукових досліджень. Дослідженню теоретичних аспектів управління рекреаційними комплексами в нашому регіоні присвячені роботи таких фахівців: В.В. Горлачука, І.В. Полякової, О.М. Любовеця, Р.В. Волчецького, С.М. Січка, А.О. Каланчова, Н.В. Фоменка та інших.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Необхідність трансформації системи управління рекреаційною сферою потребує проведення досліджень з розробки нових підходів до формування системи механізмів регулювання регіонального розвитку рекреаційного потенціалу.

Формулювання цілей статті. Метою статті є розробка шляхів удосконалення управління і розвитку рекреаційного потенціалу на прикладі Миколаївської області. Головним завданням дослідження постають питання застосування програмно-цільового методу на основі процесу планування та обґрунтування механізмів державного регулювання рекреаційної діяльності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Щодо розвитку туристичної рекреації на теренах Миколаївської області, то в офіційному «Рейтингу інвестиційної привабливості регіонів», презентованому Держінвестпроектком і інститутом економічних досліджень та політичних консультацій [7], читаємо: «Очевидно, що вихід до Чорного моря та наявність на території області ряду природних та культурно-історичних пам'яток потребує реалізації проектів у туристично-рекреаційній сфері» [6].

Ринок туристично-рекреаційних послуг багаторівневий і може бути стратифікований за

різними ознаками. За таксиметричними ознаками, на наш погляд, він має таку структуру: глобальний ринок – світовий ринок туристичних послуг, макрорівень – макрорегіональний ринок (частина світу), мезорівень – національний ринок, що складений з регіональних внутривіддержавних, мікрорівень – місцевий ринок, топорівень – зона дій туристично-рекреаційного підприємства.

Розвиток ринку туристично-рекреаційних послуг у нашій державі, для виконання своєї високоефективної місії, повинен стати пріоритетним напрямом саме регіональної політики. Саме цей напрям регіонального народногосподарського комплексу є перспективою галуззю економічного зростання і робить суттєвий внесок у формування національного доходу країни в цілому. Відзначимо, що внесок туристичної галузі як вагомого сектора національної економіки країни визначається державною політикою. Саме на державу покладається важлива і відповідальна місія – забезпечувати політичну і економічну стабільність; сприятливий режим в'їзду та виїзду із країни; екологічну безпеку; охорону природної та історико-культурної спадщини тощо [5].

Специфічна сфера економіки – туристична рекреація, яка тісно пов'язана із суміжними та обслуговуваними її галузями, справляє безпосередній мультиплікаційний вплив на соціально-економічний розвиток кожного рекреаційного регіону. Ця сфера забезпечує досягнення соціального і екологічного ефекту, стимулює розвиток економіки. Рекреація виступає фактором і учасником оптимізації структури народногосподарського комплексу регіону. Високий рівень її локалізованості детермінує необхідність вивчення відповідних територіально-господарських форм організації рекреації в регіоні, як об'єднання рекреаційних зон і рекреаційних об'єктів. Процес регулювання розвитку рекреаційних зон у регіоні ґрунтується на необхідності отримання об'єктивних даних та аналізу достовірної інформації про їх стан і обґрунтовані можливості [3].

Так, моделювання рекреаційно-туристичних процесів на Миколаївщині аргументовано засвідчило, що потреба лише населення області у рекреаційних територіях на кінець 2026 року складатиме орієнтовно 19,4 тис. га, у тому числі: для курортного лікування – 0,3 тис. га; тривалого відпочинку дорослих з дітьми – 1,9 тис. га; тривалого відпочинку дітей – 3,4 тис. га; туризму – 1,8 тис. га; короткочасного відпочинку – 12,0 тис. га [2], що дозволить одночасно відпочивати 239 тис. особам.

Такими місцями відпочинку слугуватимуть Очаківська, Південно-Бузька, Інгульська, Вознесенська, Кодимо-Первомайська рекреаційна зони, рекреаційна зона м. Миколаєва та інші окремі рекреаційні комплекси.

Крім того, унікальними місцями для екскурсій і туризму є і будуть розвиватися рекреаційні

території національних природних парків «Білобережжя Св'ятослава» і «Бузького Гарду», регіональних ландшафтних парків – «Гранітно-Степового Побужжя», «Кінбурнської коси», «Приінгульського», «Тилігульського», «Висунсько-Інгулецького» та багатьох інших заповідних територій [4].

Рекреаційна зона трактується як територіальна основа функціонування регіонального ринку рекреаційних послуг. Спираючись на проаналізовані властивості рекреаційних послуг, нами визначено специфіку ринку рекреаційних послуг, кон'юнктура якого пояснюється співвідношенням споживчого ринку населення (у першу чергу платоспроможного) на рекреаційні послуги рекреаційні пропозиції.

Співставлення наукових підходів до висвітлення суті рекреації, рекреаційної діяльності, функцій рекреації дозволяє стверджувати, що просторовою формою рекреаційної діяльності виступають саме рекреаційні зони різних функціональних типів та ієрархічних рівнів. А однією із найбільш організаційно-економічних форм розвитку туристичної індустрії мають стати рекреаційні територіально-виробничі комплекси (РТВК). Тому і постає необхідність вивчення регіональних особливостей функціонування РТВК. Підсумком вивчення має стати розробка адекватних сучасним економічним умовам механізмів регулювання розвитку РТВК. Цей процес набуває особливої актуальності в наш час, напередодні очікуваних і реальних кроків, що мають забезпечити умови децентралізації управління економікою [8].

Аналіз сучасної системи управлінських структур в Україні, які функціонально займаються регулюванням та організацією діяльності різних сфер рекреації, а також необхідність урахування зростаючої ролі регіонального управління соціально-економічними процесами, вирішення завдань адміністративної реформи вказують на доцільність створення єдиного координаційного органу регулювання розвитку рекреаційних зон у регіоні на корпоративних засадах.

Спеціально створеній регіональній комісії з питань координації рекреаційного розвитку може бути надано вищий рівень регулювання. Вона мала б займатися узгодженням дій всіх управлінських структур місцевого рівня, у видання яких входять питання рекреаційної сфери. Формування запропонованого органу на засадах представництва від місцевої регіональної комісії і підприємств рекреаційного бізнесу, уможливіє узгодження проблем регіонального і відомчого регулювання, з подальшим зміцненням акцентів у бік першого.

Основне завдання регіональної комісії – розробка і впровадження відповідної місцевим умовам, ресурсам і потребам регіональної рекреаційної політики, яка б враховувала регіональні особливості розвитку рекреації.

Висновки. Окреслимо систему основних функцій регіональної комісії з питань координації рекреаційного розвитку. Серед них: розробка регіональних (локальних) програм і моделей рекреаційного спрямування, а також проведення ресурсного аналізу розвитку рекреаційних зон, складання регіональних бізнес-планів щодо організації рекреаційних зон у регіоні, координація діяльності суб'єктів рекреаційного та обслуговуючого його підприємства з метою комплексного розвитку рекреаційних зон, прогнозування потреб в інвестиціях та координація інвестиційної діяльності рекреаційної сфери регіону, участь у процесах роздержавлювання, використання механізмів регіональних замовлень на соціально-значущі види рекреаційних послуг, визначення меж рекреаційних зон, забезпечення екологічної та територіально-планувальної регламентації рекреаційного освоєння регіону і контроль за її дотриманням, територіальне розмежування різних видів рекреаційної діяльності в рекреаційних, в перспективі курортних зонах [8].

Розробка програм розвитку рекреаційно-туристичної сфери регіонів надасть необхідні орієнтири, які дозволять визначити домінуючі тенденції, орієнтовні кількісні параметри соціально-економічного і екологічного розвитку, своє місце в міжрегіональному розподілі праці, намітити і скорегувати системи управління рекреаційним потенціалом регіонів України. А реалізація зазначених програм розвитку допоможе забезпечувати підвищення ефективності управління регіональною економікою, використанням природних, рекреаційно-туристичних,

трудова ресурсів та науково-виробничого потенціалу, поліпшення якості життя населення регіонів, досягнення стабільного соціально-економічного зростання [9].

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Закон України «Про курорти» від 5 жовтня 2000 року № 2026-III. – Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2000. – № 50. – С. 435.
2. Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про туризм» // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2004. – № 13. – С. 180.
3. Заставний Ф.Д. Географія України (у двох книгах). – Львів : Світ, 1994. – 472 с.
4. Іванук Р., Данилишин Б. Природно-ресурсний потенціал України і шляхи підвищення ефективності його використання // Економіка України. – 1995. – № 11. – С. 39-45.
5. Корецький С. Про необхідність змін в економічній політиці містобудування // Погляд громадськості: екологічна політика в Україні : матеріали Першої Всеукраїнської конференції екології громадськості. – К. : Інфотерра, 2001. – С. 133-135.
6. Здоровье в каждый дом. Нуга Бест. Інформаційний посібник, 2012. – С. 11.
7. «Держінвестпроект презентує Рейтинг інвестиційної привабливості регіонів України в 2014 році» – веб-сайт «Урядовий портал». – http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=247243433&cat_id=244277212.
8. Чичкалюк Т.О. Проблеми розвитку туризму як соціально спрямованої складової національної економіки / Т.О. Чичкалюк // Наукові праці – Соціологія, т. 156. – Видання ЧДУ ім. П. Могили. – С. 92-95.
9. Дишловий І.М. «Програмно-цільовий метод як інструмент управління розвитком рекреаційно-туристичних регіонів». – Економічні інновації – 2010, Випуск № 41. – С. 77-89.